

rendeltetésnek megfelelő célhoz, hanem azt valóban el is érték: akkor extensive is a bővítés által fejleszthetők. És azután, de kizárólag azután, tovább terjeszkedni is lehet, ha úgy tetszik . . . Budapest felé.

1880. Január 27-én.

EGYED FERENCZ,
h.-szent-páli unitárius pap.

KURIAI HATÁROZAT HÁZASSÁGI ÜGYBEN.

A m. k. Kuria, mint legfőbb ítélőszék elvi jelentőségű és több tekintetben fontos határozatot hozott közelebből. Ugyanis a polgári bíróságok, melyek az 1868: XLVIII. t. cz. szerint a magyarországi részekben prot. házasságok válópereit ellátni hivaták, azt a gyakorlatot követték, hogy az elvásztást, illetve a házasság feloldását kimondták, ha a kérő fél bebizonyította, hogy házastársa elmebeteg. A Kuria egy eset alkalmával abban állapodott meg, hogy csak akkor mondható ki az elvásztás, ha az elmebetegség már az összekeléskor megvolt. Ha e betegség később, a házasság tartama alatt következett be, akkor véletlen csapásnak tekintendő, mely más csapáshoz hasonlóan sujthatja a családot s nem képez váló okot.

A nélkül, hogy ezen határozat érdemleges vitatásába bocsátkoznánk, s jobbra vagy balra zászlót akarnánk bontani, egy pár észrevéltet kockáztatunk.

Ha a nevezett betegség a házasság megkötése pillanatában és előtt lappangva megvolt, akkor nem elvásztás (divortium), hanem a házasság semmis volta (nullitas) ítéletes kimondásának van és lehet helye, az lévén az elvi különbség a kettő között, hogy a megkötés pillanatában és előtt létező, de csak azután kiderülendő okok nullítás, a megkötés után előállott okok pedig felbontás (divortium) kimondására szolgálnak alapul. A kath. és prot. egyháztest itt különbözik egymástól házasság dolgában. Mindkettő nullifikál, de csak a prot. mond divortiumot (a g. kel. is pár esetben.) A kath. divortium helyett csupán elkülönít (separal). Nullifikálással újabb házasságra felszabeditás van kapcsolatban mindkét részen, divortiummal csak prot. felfogás szerint, separatioval egyiknél sem.

Ha e betegség a megkötés után áll is elő, a házasság célja épen úgy nem érhető el, mint más divortialis okok eseteiben. Gyermekek közös nemzéséről, neveléséről e baj beállta után szó sem lehet. Egyik nem lehet gyámola a másiknak, a mennyiben az ily betegek állami felügyelet és szakszerű gondozás alá kell hogy jussanak, hová sem a férfi, sem a női gyöngéd kezek nem érnek el, a mi a legtöbbször nem is lenne tanácsos. E tekintetben csupán a gondozás és ápolás költségeinek pénzzel való megtérítése foroghat fenn. De vagy van a betegnek saját vagyona, vagy nincs. Ha van, az fedezheti a költséget, ha nincs, az állam kell hogy gondoskodjék. Az ép félnek is vagy van,

vagy nincs vagyona. Ha van, hordozhatja a költségeket egészben vagy részben, ha nincs, szintén az állam kell hogy gondoskodjék.

Teljesen méltányos, hogy a beteg fél az elválásztás (divortium) által a lehető gyámolítástól el ne essék, de ez nullitás esetén is fenforog. Gyámolítás szempontjából tehát nullifikálni sem lehet, pedig a fennebbi határozat fennhagyja annak lehetőségét.

Másfelől az is teljesen méltányos, hogy az ép fél csupán ezért, saját hibáján kívül, örökös rabságra, boldogtalanságra kárhozotva, vele született személyes jogától megfosztva ne legyen. Valaki például Lipótmezőn, Szebenben vagy Dr. Schwarzer intézetében van elhelyezve. Gyógyulást évek hosszu sora sem hoz, sőt szakértők állami hitelességgel gyógyíthatatlannak és így holtak nyilvánítják. Ily esetben alig lenne igazolható az ép félnek 10—20 évig, vagy örökös ligában tartása. Maga az állam tenné törvénye által épen oly szerencsétlenné az ép felet, mint a milyenné lett a másik. Alig hisszük, hogy erre joga legyen akár egyháznak, akár államnak, hogy holtak nyilváníthasson valamely ép felet csupán azért, mert a másik azzá lett. Erkölcsi és társadalmi okok tiltakoznak ez ellen.

Jól tudjuk, hogy humanus okok nyomatékosan szólnak az ép fél mellett, de ugyanazok épen oly nyomatékosan szólnak az ép mellett is. A százsz törvénykönyv 1743. §-a méltányosan oldja meg a kérdést. Az államnak kötelessége arról gondoskodni, hogy ne csak a gonosztevők legyenek a társadalomból közkölségen kényelmes palotákba eltávolítva, hanem legyen az elmebeteg szerencsétleneknek is édes atyja személyválogatás nélkül, szintén közkölségen, vagy az ép félnek is hozzájárulásával, ha lehetséges. Ezek is megérdemlik. Meglehet, több jó szolgálatot tettek, mint a gonosztevők.

A bűnösöket nem csupán bűnhődés okáért távolítják el, hanem azért is, hogy több kárt és sérelmet ne okozhassanak, s hogy megjavítva, meggyógyítva ismét hasznosítsák erőiket. Az elmebetegek szintén sok kárt és sérelmet okozhatnak s okoznak is. Egyik gyujt, másik öl, ront. Ezeket is el kell távolítani, hogy kárt ne tehessenek, s hogy meggyógyulásukhoz legalább remény legyen. Egyesek nem tehetik meg e célból azt, mit egy állami nyilvános intézet. Ha milliókba kerülnek a bűnösök, költsön az állam az elmebetegekre is, nem kérdezve azt, hogy tud-e vagy tudnak-e érette fizetni. A gonoszoktól sem kérdezi. Ha az állam megteszi a maga kötelességét, önként megoldódik per esetén egyik vagy másik fél sérelme nélkül a kuriai döntvénynyel csak egy könnyedén félreüttött kérdés.

Alig hisszük, hogy minden tiltó törvényen kívül, a Nagyméltóságu Kurianak általunk nagyra becsült 5—7 birájából álló egy tanácsulése a magyarországi részek 2.435,059 prot. lakójára vonatkozólag, ily fontos és mélyre ható kérdésben bíróságok, ügyvédek és lehető sérelmes felek által jövőre féligmeddig törvénynek és iránymódónak tekintendő határozatot hozni illetékes és jogosítva lenne ez idő szerint akkor, mikor általános prot. felfogás szerint valamely házasság mindazon komoly esetekben felbontható (divortium), melyekben a házasság célja a legjobb akarat mellett sem érhető el. Ugy véljük, hogy miután a protestánsok először magok csináltak magoknak házassá-

sági törvényeket, s az állam azokból kodifikált, s miután ez idő szerint egyháziak nevezhető törvények és elvek szerint ítélnék protestanosok felett polgári bíróságok a m. részekben: addig is, míg az állam jónak látja valamikor a házasságot a maga kezébe venni, helyén lenne a nyolcz egyházkerületet megkérdezni, meglehet, hogy az erdélyrészi három is hozzá szólana 600 ezereid magával. Egy-két ember nem lehet jogositva csak ugy könnyedén határozni ily kérdésben, mert itt nagy elvről van szó. Ez sine mēde mē lenne, a mihez a magyarok általában nincsenek szokva, a protestantizmussal pedig épen homlokegyenest ellenkezik.

Az elmebetegek sorsa oly elodázhatatlan kérdéssé lett, hogy az állam gondoskodásának sürgetésére nem találhatunk elég hathatós szavakat.

DERZSI JÓZSEF.

LEVELEZÉS.

Szkiezó, január 5. 1880.

T. Szerkesztőség!

Barsvármegyének észali részében, Szkiezó nevű községben, a fenyesek közt, Szerémi Odescalchi Ártur herczeg kastélyában tegnap egy lélekemelő unitárius vallási szertartás ment végbe. A „K. Magvető“ t. olvasóit érdekelni fogja e rendkívüli eset; hiszen Barsvármegyében talán még soha sem tartott unitárius vallási szertartás.

A nemes főur egy kis lányát kereszteltem meg, a kis herczegnő Ayda (Euda) fő nevet kapott; mert a herczeg nemcsak tudós erdész, hanem régész is, még pedig magyar nemzeti sympathiával kutatja a régi magyar férfi és nő neveket s gyermekeit mind ősi magyar nevekre keresztelteti, sőt barátjainak s ismerőseinek is mind ilyen neveket ajánl. Egy munkán is dolgozik, melyben a régi magyar neveket kimutatja s minden magyarnak ajánlja.

Hogy e keresztelési ünnepély jelentőségét annál helyesebben fel fogjuk, bemutatom először a herczegi családot.

Herczeg Odescalchi Ártur néhány év előtt lett unitáriussá, azelőtt róm. kath. vallásu volt s ősei régen a római pápai trónuson ültek. Ártur herczeg erős magyar tetőtől talpig, szívvvel és lélekkel, még külsőleg is mutatja ezt, mert soha mást, mint magyar ruhát, nem visel. Embereiben s cselédjeiben is ezt a szellemet táplálja. Ő maga átlétai termettü, szép, szőke férfi, magyar ruhájában igazi dalia és lovag a szó nemesebb értelmében.

A herczegnő gróf Zichy Juliánna, egy bájos delnő, férjének méltó társa, kihez — ugy látszik — ragaszkodik is szívének bensőségével. A herczegi pár igazán összeillik, mint a kiket a szent gondviselés szánt egymásnak. A családot 4 gyermek egészíti ki, két kis herczeg és két herczegnő.

Háztartásuk egyszerű, de még is bizonyos nagy uriasság, izlésteljes antikság látszik mindenben.